

Messier Klub

Észlelő

Ifj. Balogh Zoltán (Hajdúböszörmény)
Barankai Norbert* (Békéscsaba)
Dobra Szabolcs (Székesfehérvár)
Lőrincz Imre (Budapest)
Papp Sándor (Kecskemét)
Sánta Gábor (Kisújszállás)

Műszer

8 L
9,9 T
20 T, 7 T
11,4 T, 20x60 B, 9x63 B, sz
24,5 T
20x50 M

Október második felében és **november** elején észlelőink megint remekeltek: hála nekik, ebben az időszakban kereken félszáz megfigyeléssel gazdagodott rovatunk. Barankai Norbert új észlelőként jelentkezett, ifj. Balogh Zoltán görögországi észleléseiből válogatott, míg Dobra Szabolcs megszokottan magas színvonalú rajzaiból küldött ismét néhányat.

Sánta Gábor precíz Ophiuchus-gömbhalmaz sorozatát példaként szívesen közzé tennénk, de ez jelen pillanatban nem lehetséges, mert más észlelések nem nagyon állnak a rovatvezető rendelkezésére ezekről az objektumokról. Alkalmasint azonban mindenképpen vissza fogunk térni ezekre a rajzokra és leírásokra.

Emellett külön kiemelendő Lőrincz Imre munkája, aki szinte egy személyben „tehető felelőssé” a beküldött észlelések magas számáért. Rajzainak stílusa kifejezetten esztétikus, a megjelenített felületek eszköztelenül és minden erőlködéstől mentesen is rendkívül kifejezőek.

Szerencsére az észlelőlistákon szereplők mindegyike egyéni látásmóddal és karakteres, egyedi stílussal ragadja meg a távcsőben látottakat. (Anélkül, hogy bárminek is eltúloznánk a jelentőségét, a rovatvezető szeretné megemlíteni igen kiterjedt levelezésének szerepét e „színes” és egyéni stílusú észlelések létrejöttében. De természetesen a siker nagyon nagy hányada észlelőink érdeme.)

Az anyagból nagyon nehéz volt kiválasztani egy „reprezentatív keresztmetszetet”, de talán az M2 és az M33 észlelései jól illusztrálják majd a Klub tagjainak munkáját.

M2 GH Aqr

20x50 M: A lista második objektuma könnyen megpillantható, kompakt gömbhalmaz. A fényszennyezett égen mérete csupán 5–6 ívperc, talán kisebb. A centrumban egy 1' körüli fényes korong, melyből a felület hirtelen halványodik el a szélék felé haladva. A halo nagyon sejtelmes és diffúz. T = 5, S = 8. (Sánta Gábor)

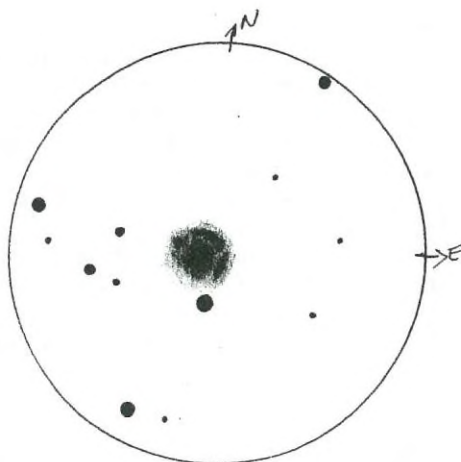
7 T, 56x: A rossz átlátszóság miatt a halmaz igen szegény csillagkörnyezetben figyelhető meg valamennyire. (Az ég naplemente előtt igazi tejfehér színű volt.) Az intenzív fényű centrumot egy halvány, „szarv” alakú ív övezi, amelyben elszórtan látszanak kisebb kondenzációk. A halo diffúz. Hmg = 5,3, S = 8,5. (Dobra Szabolcs)

11,4 T, 45x: Szép, fényes GH, a központi magrészt uralja a látványt. Kb. 7'–8' átmérőjű lehet. A fényes magot kiterjedt halo veszi körül. Bontásnak semmi jelét nem

tapasztaltam; különös a centrum egy kitüremkedése, amely EL-sal látszott. $T = 4, S = 4$. (Lőrincz Imre)

20 T, 133x: A halmaz a bontás határán van, a rendkívül gyenge ég ellenére is. A halóban látható csillagcsomók bizonyára a bontás határára került fényes csillagok-csillagcsoportok lehetnek. A rajz zenitprizmával készült, így tükkőrfordított. $Hmg = 3,5, S = 7$. (Dobra Szabolcs)

A három észlelő által látott részletek egy-behangzó volta talán nem szorul külön kiemelésre. Dobra Szabolcs egyébként regényt írt; minden részletre kiterjedő jellemzései azonban igen eredetivé varázsolják az egyébként könnyen szárazzá váló leírást. Sajnos itt csak a „szakmai” részt ismertetjük, de kérünk mindenkit, hogy ha lehet, egy-két jellemző, az észleléssel kapcsolatos emléküket is nyugodtan rögzítsék az észlelőlapon!

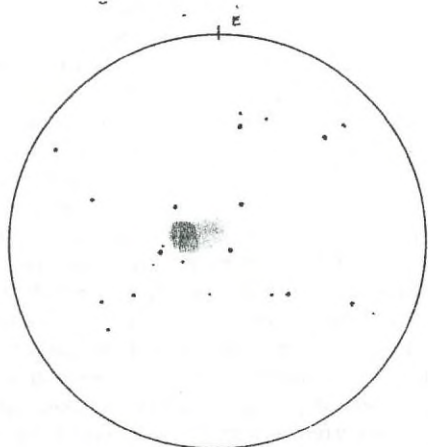

20 SC, 133x (Dobra Szabolcs)

M33 GX Tri

10x50 B: A kiváló átlátszóság miatt könnyen megtalálható objektum. Fél fok körüli, viszonylag fényes, elliptikus alakú galaxis. Centruma érdekes módon északi irányba csúszott... Egyébként az egész galaxis furcsa kinézetű. ÉÉNy felé van egy halo, amely K felé kicsúcsosodik, de csak egész halványan látszik. Ehhez hasonló képződmény az objektum déli oldalán is van. Ezek talán a spirálkarok kezdetei? $Hmg = 6,1$. (Sánta Gábor)

20x60 B: 5,5 határmagnitúdójú égen halvány folt, melynek DNy-i fele a fényesebb. Az egész látvány nagyon bizonytalan, inkább csak EL-sal sejtethető. (Lőrincz Imre)

20x60 B, LM= 3,5, Lőrincz Imre

11,4T, 45x, LPR szűrő: Feltűnő, diffúz folt. Igaz, most magasan látható, és az ég is tiszta. Az LPR szűrő jól kiemeli a halvány részleteket is, így a látvány jó, kontrasztos. A mag fényes, EL-sal egy ív fordul ki belőle D-re, majd Ny-ra fordul. Összességében halványabb, mint ahogy azt a rajz sejteti, de jól megfigyelhető kis nagyítással. $Hmg = 6,1$. (Lőrincz Imre)

Sánta Gábor nyílván a spirálkarokat sejtette meg, ez fotókon jól látható. Hogy Lőrincz észlelése a 10x50-es binokulár átmérőjénél kicsit nagyobb 20x60-assal nem olyan részletgazdag látványról számol be, az is mutatja, hogy milyen sejtelmes objektumról van szó. Egy kis

fényerőcsökkenés szinte tönkreteszti a látványt. A kis nagyítás alkalmazása a 11,4 cm-es műszerrel azonban láthatóan sikeres kísérletnek nevezhető.

Befejezésül közzétesszük Lőrincz Imre szabadszemes megfigyeléseit, melyek szinte „kincset” jelentenek a Klub számára, annyira hűján vagyunk az ilyen jellegű próbálkozásoknak. Az összes észlelés 1997. szeptember 7/8-án, 6,8 hmg-jú égről (Albertirsa) készült, 5-ös seeing mellett.

M36: Éles körvonalú, viszonylag kicsi, kontrasztos folt.

M37: Nagy, diffúz paca.

M38: Kiterjedt, elmosódott ködösség.

M45: 14 csillaga látszik a káprázatosan tiszta égen.

Kívánunk mindenkinek sok derült eget, hogy akár ennek a télies „záróakkordnak” az objektumait, akár más Messiereket mindenki kedve szerint észlelhessen!

SZABÓ GYULA

A tájolásról

Az elmúlt évek tapasztalata szerint az észlelők szeretik az égtájak jelölését a lehető legszínesebb formában véghezvinni. Van, ahol Ny vagy É betűk tűnnek elő, máshol N és W betűk jelzik az égtájakat. Zenitprizmás észleléseknél sokszor N és E szerepel az észlelőlapon.

Ez a pazar jelölésrendszer azonban nem igazán üdvözítő. Gondoljunk bele, milyen nehéz összehasonlítani az észleléseket, ha az egyik lapon Ny-nyíl, a másikon N-nyíl látható! (Egyszer öt percig sakkoztam a csillagmezőkkel, mire rájöttem, hogy az N és Ny betűk nem ugyanazt az irányt jelölik...) Nemcsak arról van szó, hogy az N betűt a magyar szem könnyen nyugatnak minősíti. Baj lehet például a W betű föltüntetésével is, miután ezzel a betűvel némely szláv nyelvek a keleti irányt azonosítják! (És hivatalosan szláv nyelvű országokba is kikerül a Meteor.) Arról meg nem is beszélve, hogy egy zenitprizmás rajz N–E (North–East) sorrendben feltüntetett betűi könnyen vehetők Nyugat–Észak irányoknak is, és ez esetben mégcsak ki sem derül a turpisság, hiszen a magyar olvasat is egy zenitprizmás látómezőhöz tartozik, csak éppen 90 fokkal elforgatva...

A probléma megoldására az egyszerűség égisze alatt a következőt javasoljuk: minden távcsöves LM-rajzon a nyugati irányt tüntessük föl, és jelöljük Ny betűvel. A binokuláros rajzok esetében É betűvel jelzett nyíl mutasson északra, zenitprizma használatánál pedig É és Ny betűket írjunk a megfelelő irányítású nyilak mellé. Ekkor egyértelmű lesz, hogy melyik betű mit jelöl.

A fenti javaslat természetesen nem vonatkozik például a Dél-Afrikába küldött észlelésekre. De ha a Messier Klubon belül meghonosodik ez a jelölésrendszer, annak számos előnye lesz. Egyrészt a betűjelzés mutatja, hogy milyen műszerrel készült rajzról van szó, másrészt egyértelmű és könnyen összevethető LM-rajzokat kapunk. Harmadrészt az a kézenfekvő, hogy távcsövel a nyugati irányt határozzuk meg, míg binokulárral az északit, ennek észleléstechnikai okait talán nem kell ecsetelni. Negyedrészt pedig: magyarul írunk, ami szintén nem utolsó szempont.

Szabó Gyula

Mindehhez annyit teszünk hozzá, hogy a hazai mély-eges gyakorlatban az NY a **nyílthalmaz** jelölése (nagy N, nagy Y). A nyugati irányt **Ny**-nyel jelöljük! — *A szerk.*